

Коваленко М. М.

*д.держ.упр., доцент, професор кафедри економічної теорії та фінансів
Харківського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України;
e-mail: kovnn1@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-2845-6993*

Амосов О. Ю.

*д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та фінансів
Харківського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України;
e-mail: amosovoleg@ukr.net; ORCID ID: 0000-0003-3781-4801*

Зайцев Ю. О.

*д.е.н., доцент, професор кафедри обліку та аудиту
Харківського національного технічного університету
сільського господарства імені Петра Василенка;
e-mail: oblikua7@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-8368-8127*

Накісько О. В.

*к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту
Харківського національного технічного університету
сільського господарства імені Петра Василенка;
e-mail: Nakisko307@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-3789-2455*

ПОСИЛЕННЯ РОЛІ ДЕРЖАВИ В ОРГАНІЗАЦІЇ МІКРОФІНАНСУВАННЯ ЯК ФАКТОРУ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Анотація. Присвячено вивченню ролі держави в організації мікрофінансування, спрямованого на стимулювання розвитку малого і середнього підприємництва. Вивчено зарубіжний досвід використання потенціалу держави відносно регулювання економіки в контексті розширення фінансових можливостей малого і середнього підприємництва. Усі країни, що забезпечили достатній рівень фінансування малого і середнього підприємництва з боку фінансово-кредитних установ і держави, досягли цього, виключно завдяки системній участі держави в цьому процесі. В Україні темпи становлення інструменту мікрофінансування зовсім не відповідають потребам розвитку національної економіки. Усі види фінансової державної підтримки малого і середнього підприємництва, що містяться в Законі України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», мали б спиратися на систему заходів у рамках реалізації грошово-кредитної, бюджетної та фіскальної політики. Але, на жаль, практично всі вони так і залишаються незадіяними в повному обсязі, не були ґрунтовно сплановані та підкріплені всіма необхідними ресурсами. Уряд України мав би більш рішуче заохочувати розвиток мікрофінансових організацій, функціонування котрих забезпечило б підтримку малого і середнього підприємництва, пов'язаного з розвитком визначених напрямів діяльності національного господарства. Велике занепокоєння викликає деструктивна для економіки діяльність Національного банку України відносно здійснення ним грошово-кредитної політики, що призводить до нестабільності гривні, непомірних процентних ставок для представників реального сектору економіки, браку «довгих» грошей. Вищими органами публічної влади ігнорується те, що мікрофінансування забезпечує не лише динамічний розвиток малого та середнього підприємництва, а й може стати дієвим інструментом у справі боротьби з бідністю і підвищенням рівня життя малозабезпечених людей. Подолання наявного в Україні «грошового голоду» має ґрунтуватися на побудові принципово іншої моделі економічної системи, заснованої на повній суб'єктності держави у здійсненні фінансової політики, що пов'язано із заміщенням корпоративного (колоніального, олігархічного тощо) на дійсно народне управління.

Ключові слова: мікрофінансування, мікrokредитування, мале і середнє підприємництво, державне регулювання економіки, фінансова політика держави, державні банки, позиковий процент.

Формул: 0; рис.: 0; табл.: 0; бібл.: 22.

Kovalenko M. M.

*Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor,
Professor at the Department Economic Policy and Finance
Kharkiv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public
Administration under the President of Ukraine
e-mail: kovnn1@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-2845-6993*

Amosov O. Y.

*Doctor of Science in Economics, Professor,
Head of the Department of Economic Policy and Finance
Kharkiv Regional Institute of Public Administration
of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine;
e-mail: amosovoleg@ukr.net; ORCID ID: 0000-0003-3781-4801*

Zaitsev Y.O.

*Doctor of Science in Economics, Associate Professor,
Professor at the Department of Accounting and Audit Kharkiv Petro Vasylenko National
Technical University of Agriculture;
e-mail: oblikua7@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-8368-8127*

Nakisko O.V.

*Ph. D. in Economics, Associate Professor at the Department of Accounting and Audit Kharkiv
Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture;
e-mail: Nakisko307@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-3789-2455*

ENHANCED ROLE OF STATE IN ORGANIZING MICRO-FINANCING AS MOTIVATIONAL FACTOR FOR SMALL AND MEDIUM BUSINESS DEVELOPMENT

Abstract. The research is devoted to a study of the role of the state in organization of micro-financing aimed at encouragement of the development of small and medium business. The international experience of using the potential of the state for regulation of the economy in the context of increased financial capabilities of small and medium business has been analyzed. All the countries which have provided a sufficient level of financing for their small and medium business by financial and credit institutions and the state achieved that entirely due to a systemic involvement of the state in the said process. In Ukraine, the rates of the micro-financing tool formation by no means satisfy the needs of the national economy development. All kinds of state financial support for small and medium business that are specified in the Law of Ukraine “On Development and State Support for Small and Medium Enterprises in Ukraine” should be based on a system of measures within the framework of monetary, budget, and fiscal policies implementation. Yet, unfortunately, practically none of them have been put to work on a full scale, nor reasonably planned or sustained with all the necessary resources. The government of Ukraine should have worked more closely on encouraging the development of micro-financial organizations, the functioning of which would ensure support for small and medium businesses associated with advancement of prioritized activity areas of the national economy. Serious concern is caused by the economically destructive activity of the National Bank of Ukraine connected with its monetary policy which results in the instability of the Hryvnia, exorbitant interest rates for the representatives of the real sector of the economy, and lack of “long-term” money. The highest bodies of public authority ignore the fact that micro-financing not only provides for dynamic development of small and medium enterprises, but also can become an effective tool in fighting poverty and improving the living standards for financially disadvantaged citizens. Overcoming the “money hunger”

currently existing in Ukraine should be premised on building of a principally new model of the economic system based on a full-fledged agency of the state in implementing financial policy, which is related to replacement of corporate (colonial, oligarchic, etc.) capital with a true people's management.

Keywords: micro-financing, microcrediting, small and medium business, state regulation of economy, financial policy of state, government-owned banks, loan interest.

JEL Classification: H5, L26

Formulas: 0; fig.: 0; tabl.: 0; bibl.: 22.

Коваленко Н. Н.

д.гос.упр., доцент,

профессор кафедры экономической теории и финансов

Харьковского регионального института государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины;

e-mail: kovnn1@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-2845-6993

Амосов О. Ю.

д.э.н., профессор,

заведующий кафедрой экономической теории и финансов Харьковского регионального института государственного управления Национальной академии

государственного управления при Президенте Украины;

e-mail: amosovoleg@ukr.net; ORCID ID: 0000-0003-3781-4801

Зайцев Ю. О.

д.э.н., доцент, профессор кафедры учёта и аудита

Харьковского национального технического университета

сельского хозяйства имени Петра Василенко;

e-mail: oblikua7@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-8368-8127

Накисько А. В.

к.э.н.,

доцент кафедры учёта и аудита

Харьковского национального технического университета

сельского хозяйства имени Петра Василенко;

e-mail: Nakisko307@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-3789-2455

УСИЛЕНИЕ РОЛИ ГОСУДАРСТВА В ОРГАНИЗАЦИИ МИКРОФИНАНСИРОВАНИЯ КАК ФАКТОРА СТИМУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ МАЛОГО И СРЕДНЕГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

Аннотация. Посвящено изучению роли государства в организации микрофинансирования, направленного на стимулирование развития малого и среднего предпринимательства. Изучен зарубежный опыт привлечения потенциала государства по регулированию экономики в контексте расширения финансовых возможностей малого и среднего предпринимательства. Правительство Украины должно более решительно поощрять развитие микрофинансовых организаций, функционирование которых обеспечило бы поддержку малого и среднего предпринимательства, связанного с развитием определенных направлений деятельности национального хозяйства. Преодоление действующего в Украине «денежного голода» должно основываться на построении принципиально иной модели экономической системы, основанной на полной субъектности государства в осуществлении финансовой политики, что связано с замещением корпоративного (колониального, олигархического и т. п.) на действительно народное управление.

Ключевые слова: микрофинансирование, микрокредитование, малое и среднее предпринимательство, государственное регулирование экономики, финансовая политика государства, государственные банки, ссудный процент.

Формул: 0; рис.: 0; табл.: 0; библи.: 22.

Вступ. Сучасна практика господарювання малих підприємницьких структур в Україні свідчить, що вони так і не стали потужним сегментом вітчизняної економіки. Створення сприятливого середовища для розвитку підприємництва є важливим питанням для бізнесу, держави, суспільства. Головною проблемою розвитку підприємництва в Україні, а особливо на малому та середньому рівнях, є недостатність фінансових ресурсів. Частки власних фінансових ресурсів не вистачає для організації господарської діяльності, що робить вкрай важливим для підприємницьких структур вирішення питання мобілізації фінансових ресурсів, і у першу чергу, за рахунок залучених джерел. Незважаючи на чималу кількість існуючих можливих джерел фінансування для започаткування та розширення бізнесу малого та середнього підприємництва (МСП), актуальним є мікрофінансування. Воно передбачає врахування особливостей фінансування малого та середнього підприємництва, розробку спеціальних програм мікрокредитування, спрямованих на фінансування проектів у сферах виробництва, торгівлі, послуг у невеликих за обсягами грошових коштів на засадах строковості, повернення і вибіркової платності.

Аналіз досліджень та постановка завдання. Питання фінансового забезпечення малого та середнього підприємництва розглядали у своїх працях зарубіжні і вітчизняні науковці, зокрема, E. Duflos [1], P. Kumar Das [2], E. Rhyne [3], L. Trigo [4], R. Weber [5], L. Wegner [6], Y. Yuan [7], З. Варналій [8], О. Вовчак [9], В. Волга [10], А. Воронцова [11], С. Дрига [12], С. Єгоричева [13], А. Кизим [14], М. Козоріз [15], С. Леонов [16], Л. Яремченко [17] та багато інші. Однак питанню участі держави в організації мікрофінансування розвитку МСП присвячено недостатньо уваги, що викликає потребу здійснення додаткових наукових досліджень.

Метою статті є дослідження ролі держави в організації мікрофінансування як фактора стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва

Результати досліджень. Останнім часом в Україні активізувалася робота певних банківських структур відносно кредитування МСП України. Найгучнішою стала програма «Будуй своє», задіяна з боку одного з державних банків України «Ощадбанк», який напередодні підписав Меморандум про стратегічне співробітництво з Німецько-Українським фондом (НУФ). Згідно з меморандумом другий за розміром активів державний банк отримав кредитну лінію для подальшого кредитного фінансування підприємств малого і середнього бізнесу та технопомогу на розвиток банківських продуктів й модернізацію кредитних процесів для зазначеного сегмента клієнтів. Крім Ощадбанку, банками-партнерами НУФ виступають також такі банки як Мегабанк, ПроКредитБанк, Міжародний Інвестиційний Банк, УкрГазБанк, Кредитвест Банк та Кредобанк.

НУФ є найбільш розвиненою в країні інституційною платформою щодо сприяння банківському сектору щодо забезпечення його спроможності у фінансуванні МСП. Співзасновниками НУФ ще у 1999 році виступили Національний банк України (31,25 %), Кабінет Міністрів України в особі Міністерства фінансів України (31,25%) та Німецька Кредитна установа для відбудови (KfW) (37,5%) на паритетних засадах. Загальні кошти НУФ складають 37 млн.євро, з яких власний капітал становить 20 млн.євро. За останні майже двадцять років проект НУФ є одним з відомих міжнародних проектів в якому взяла участь держава із намірами фінансової підтримки МСП.

Як можна відмітити, період дії фонду вже достатньо довгий. Характерною є вербальна активність НУФ відносно своїх намірів на протязі всього часу існування. Але вивчення як попередніх, так і сьогоденних умов кредитування МСП з боку того ж Ощадбанку та інших банків-партнерів НУФ дає підстави стверджувати, що умови отримання позик (розмір процентних ставок, терміни кредитування, об'єкти застави, паритетний поділ ризиків від здійснення господарської діяльності тощо) залишаються неприйнятними для більшості вітчизняних представників МСП.

І як «згасали» та залишились нереалізованими попередні акції банків, пов'язаних з різнобічною підтримкою НУФ, статутний капітал котрого майже на дві третини складається з коштів вказаних українських державних установ, так напевно залишаться не повністю

здійсненими і останні відомі програми банків-партнерів НУФ відносно мікрофінансування МСП.

У чому ж проблема? До яких пір малий та середній бізнес буде відчувати «грошовий голод»?

Давайте звернемося до успішного зарубіжного досвіду щодо організації мікрофінансування МСП в рамках стимулювання соціально-економічного розвитку країни. Насправді, досвід тих чи інших країн відносно поширення мікрофінансування МСП достатньо багатий і має свої певні специфічні риси. Але одне об'єднує усі країни, що забезпечили достатній рівень фінансування МСП з боку фінансово-кредитних установ — це системна, всебічна участь держави щодо стимулювання діяльності МСП, і у першу чергу за рахунок мікрофінансування.

Так, в США для розвитку МСП, фінансове забезпечення складається з прямого державного фінансування і кредитування, недержавного кредитування, державного і недержавного гарантування кредитів. Сума щорічних дотацій із бюджету США для малого бізнесу становить близько 300 млрд доларів. Розроблена ціла низка програм підтримки та сприяння діяльності МСП: фінансування сезонних і короткострокових потреб малого бізнесу; довгострокового фінансування зі сталою процентною ставкою для придбання нерухомості та обладнання з метою розширення і модернізації виробничих процесів; фінансування випуску конкурентоспроможної продукції на експорт, а також розвиток виробництва, яке знижує імпорتنі поставки; стимулювання розвитку слаборозвинутих сільських і внутрішньоміських територіальних громад тощо [8, с. 48–49]. Усі ці програми мікрофінансування у США спрямовані на виконання широкого кола завдань соціально-економічного розвитку та поділяються на три типи:

- *перший* — програми зниження рівня бідності — підвищення самостійності та рівня добробуту підприємця;
- *другий* — програми створення малих підприємств і забезпечення самозайнятості — створення стабільних джерел доходів і забезпечення зайнятості;
- *третій* — програми розвитку та реорганізації малих підприємств — допомога в розширенні мікропідприємств і переході на наступний рівень виробничих можливостей.

Попри те, що представлені програми багато в чому відрізняються одна від одної, в усіх цих програмах, відносно процесу мікрофінансування, можна виокремити наступні риси [9, с. 52]:

- націленість на конкретні ринкові сегменти;
- надання кредиту за допомогою відпрацьованих схем кредитування;
- надання певної докредитної технічної допомоги (попередні консультації, планування основної діяльності, розробка виробу та просування на ринку, виробничі процеси, спеціалізована технічна допомога, управління фінансовим грошовим потоком та обіговим капіталом, загальне фінансове регулювання, наймання співробітників і менеджмент тощо);
- розроблення механізмів реалізації програми.

Поручником за комерційними кредитами часто виступає Адміністрація малого бізнесу (Small Business Administration (SBA)). Ця державна установа сама не видає гроші, але виступає гарантом їх повернення кредитору у разі неплатоспроможності одержувача кредиту. SBA є інститутом, що забезпечує державні контракти МСП (відповідно до Закону про малий бізнес 23 % державних замовлень повинно виконуватися представниками МСБ), послуги адвокатури (захист інтересів підприємців у суді), здійснення програм мікрокредитування через мережу кредиторів-посередників і некомерційних організацій, які формують спеціальні мікрокредитні фонди автоматично поновлюваних кредитів для МСБ і допомагають ними керувати. При цьому відповідальність за погашення кредиту залишається за його одержувачем, а SBA фактично лише допомагає отримати потрібну суму. У SBA пропонують список сертифікованих кредиторів, а також здійснюють консультування з фінансових питань [10, 11].

І що вкрай важливо, у США процентні ставки на мікрофінансування МСП є досить низькими. Вони можуть коливатися від 0 до 7 % річних та залежать від цільового використання кредиту, напрямку підприємницької діяльності, терміну кредиту, типу кредитування тощо. Доречно відмітити, що процентна ставка мікрофінансування може бути взаємопов'язана з обліковою ставкою Федеральної резервної системи США. Цей показник, довгий час перебував в США на рівні 0,25, і на сьогодні складає 1,25 %.

Давню історію має державна підтримка щодо мікрофінансування МСП у Великобританії. Так, в цій країні вже з 1981 року затверджена програма урядових гарантій банківських кредитів малим і середнім фірмам, відповідно до якої в разі неповернення у строк кредиту уряд має виплатити банкові 70 % несплаченої позики [12, с. 73]. Крім того, малі підприємства цієї країни тісно співпрацюють із великими підприємствами як у сфері виробництва, так і у сфері наукових досліджень за урядовими цільовими програмами.

Корисним є досвід Німеччини. Так, Федеральний уряд Німеччини здійснює низку заходів з підтримки мікрофінансування МСП. При цьому застосовується система пільгового кредитування створення малих підприємств, освоєння високотехнологічних виробництв. Плата за користування кредитними ресурсами коливається в межах 0 — 5 % річних, а термін надання позики складає 10 — 15 років. Процентна ставка визначається під час підписання кредитної угоди і є фіксованою впродовж усього терміну позики. Позичальник може одержати кредит навіть за умови недостатнього розміру його забезпечення. Держава гарантує кредитній установі повернення 80 % наданої позики [18, с. 54; 19, с. 52]. Здійснювати мікрофінансування МСП за підтримкою держави можуть лише визначені урядом банки, котрі мають чітко обмежене коло позичальників в залежності від їх сфер діяльності. До таких сфер належить: освоєння малообжитих районів країни, виробництво й експлуатація електронно-обчислюваної техніки, професійне навчання і курси перекваліфікації персоналу, нове цивільне будівництво, захист навколишнього середовища. Німецький Мікрофінансовий Інститут (DMI) і Мікрофінансовий інвестиційний фонд працюють з МСП через мережу бізнес-інкубаторів та некомерційних посередників, які оперують ресурсами держави і спрямовують їх у регіональні банки на здійснення програм мікрокредитування [14, с. 22].

Корисним є досвід організації мікрофінансування МСП Японії. Фінансування програм мікрофінансування МСП цієї країни функціонує на основі державних і приватних спеціалізованих організацій: Японської Державної корпорації (фінансування МСП шляхом пільгових довгострокових кредитів для збільшення основного і обігового капіталу підприємств, які працюють у галузях, що визначені урядом як пріоритетні), Народної корпорації з фінансування (довгострокові мікрокредити без майнового забезпечення), Державної корпорації страхування кредитів і фінансування малого бізнесу (гарантії погашення позик). Цікавою особливістю мікрофінансування підтримки МСП в Японії є стимулювання комерційної діяльності малих підприємств за умов їх об'єднання в кооперативи, завдяки чому підприємства мають можливість одержати землю, пільгові кредити для розвитку новітніх технологій і розробки інновацій тощо [10, с. 211; 20, с. 43]. Для японського досвіду мікрофінансування МСП характерним є те, що він врахував особливості ринку праці країни, у якому близько 70 % працездатного населення зайнято у сфері саме малого підприємництва (за формами власності переважають індивідуальні та сімейні підприємства).

Свій успіх з мікрофінансування МСП засвідчив світові й досвід Китайської Народної Республіки (КНР). В Китаї діє потужна мережа фінансово-кредитних установ, що спеціалізується на мікрокредитуванні МСП і грає важливу роль для пом'якшення фінансових труднощів вказаних суб'єктів господарювання. До таких установ відноситься приблизно 1000 сільських банків, 9000 мікрокредитних компаній і 8000 — 9000 компаній з надання кредитних гарантій. Уряд Китаю заохочує розвиток мікрофінансових організацій, функціонування котрих спрямоване на підтримку МСП різних форм власності за визначеними сферами діяльності. Забезпечення зростання мікрофінансування МСП стало

важливою складовою 13-го п'ятирічного плану соціально-економічного розвитку КНР (2016 — 2020 рр.) [21].

Як ми змогли переконатися під час аналізу зарубіжного досвіду, виключною є роль держави у підтримці усіх процесів, пов'язаних із мікрофінансуванням МСП, і здійснюватися вона повинна у рамках системи заходів державної підтримки малого і середнього підприємництва.

Згідно Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22 березня 2012 року № 4618 — VI [22] основними видами фінансової державної підтримки є:

- 1) часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів малого і середнього підприємництва;
- 2) часткова компенсація лізингових, факторингових платежів та платежів за користування гарантіями;
- 3) надання гарантії та поруки за кредитами суб'єктів малого і середнього підприємництва;
- 4) надання кредитів, у тому числі мікрокредитів, для започаткування і ведення власної справи;
- 5) надання позик на придбання і впровадження нових технологій;
- 6) компенсація видатків на розвиток кооперації між суб'єктами малого і середнього підприємництва та великими підприємствами;
- 7) фінансова підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій;
- 8) інші види не забороненої законодавством фінансової державної підтримки.

Усі задекларовані Законом види фінансової державної підтримки МСП, тим чи іншим чином торкаються питання мікрофінансування. Але нажаль, практично усі вони так і залишаються незадіяними у повному обсязі як система заходів, ґрунтовно спланованих та підкріплених усіма необхідними ресурсами, котрі виступають складовими державної політики щодо сприяння розвитку МСП.

Принциповим є питання щодо коригування з боку держави здійснення банківськими установами процентної політики. Так, функціонування банківських установ, повністю заснованої на лихварстві, неминуче призводить до структурних перекосів в національній економіці, подальшого посилення матеріальної та фінансової нерівності між багатіями та бідними. Особливо різко, такі явища проявляється в країнах, що розвиваються, а також у країнах з перехідною економікою.

Якщо ж банк, котрий надає позичку, стає безпосереднім учасником проекту (наприклад, інноваційно-інвестиційного), у реалізацію котрого позичальник-інвестор вклав отримані ним кошти, із заздальгідь погодженою часткою його кінцевої участі у фінансових результатах, то така угода набуває вже справедливого характеру. Це сприяє забезпеченню довгострокової соціальної стабільності в країні та зміцненню єдності різних верств суспільства.

Безпроцентне фінансування, як правило, видається на засадах привласнення права на реалізацію частини кінцевого продукту банківською установою. Дохід банку у цьому разі представляє обумовлену частку від реалізації обсягів продукції як дохід від спільної діяльності. Дана система фінансування передбачає активну участь банківського капіталу у виробничому процесі, контроль за виробництвом і реалізацією, встановлення обсягів, ціни, форм реалізації товару, виходячи з вимог ринку і оптимальних темпів зростання економіки.

Суть концепцій державного управління зводиться до результативного і ефективного забезпечення комплексної взаємозалежної діяльності, спрямованої на розробку і впровадження у життя державної політики. Її планування повинно ґрунтуватися на досягненні не лише економічних, а насамперед комплексу гуманітарних показників, до яких відноситься розвиток духовно-морального рівня громадян, збереження і зміцнення здоров'я нації, ліквідація демографічної кризи, запобігання екологічним проблемам. Така державна

політика може згуртувати більшість населення країни, зацікавлене у побудові суспільства із пріоритетом, насамперед традиційних людських цінностей.

Висновки. В залежності від специфіки господарської діяльності позичальника та цільового призначення позичених грошових коштів, позики є досить диференційованими і за розмірами, і строком користування, і за можливою величиною позикового процента. А тому, критерієм визначення кредитів та інших фінансових послуг, що характеризуються як мікрофінансові, має бути не розмір та термін надання позички, як це прийнято вважати, а перш за все, їх пряма приналежність до суб'єктів малого та середнього підприємництва, як позичальників.

Вивчення зарубіжного досвіду організації мікрофінансування МСП засвідчило ключову роль держави у цьому процесі. В економічно розвинутих країнах мікрофінансування стало важливою складовою державної політики підтримки розвитку малого та середнього підприємництва за рахунок системи заходів, що реалізуються через правові, адміністративні, економічні методи державного регулювання економіки.

В Україні, темпи становлення інструменту мікрофінансування зовсім не відповідають потребам розвитку національної економіки. Велике занепокоєння викликає деструктивна для економіки діяльність Національного банку України відносно здійснення ним грошово-кредитної політики, що призводить до нестабільності гривні, непомірних процентних ставок для представників реального сектора економіки, браку «довгих» грошей. Органами публічної влади ігнорується те, що мікрофінансування забезпечує не лише динамічний розвиток МСП, але і може стати дієвим інструментом у справі боротьби з бідністю та підвищенням рівня життя малозабезпечених людей.

Як правило, в умовах нестабільної соціально-економічної ситуації в країні МСП є найбільш вразливим. А тому, важливим постає питання щодо розробки та запровадження ефективного механізму мікрофінансування розвитку МСП. Це стало б чинником залучення творчих, енергійних і працьовитих людей до реалізації своїх талантів та ідей, використання незадіяних в економіці ресурсів, що сприяло б скорішій розбудові нашої країни.

Література

1. Duflos E. National Microfinance Strategies. CGAP Brief [Electronic resource] / E. Duflos, J. Glisovic-Mézières. — Washington, DC: CGAP. — Available at : http://www.cgap.org/gm/document1.9.4349/BR_National_Microfinance_Strategies.pdf.
2. Kumar Das P. Microfinance — A Tool for Socio-Economic Development in Rural India [Electronic resource] / P. Kumar Das // International Journal of Emerging Research in Management & Technology. — 2014. — Vol. 3. — Is. 4. — Available at : http://www.ermt.net/docs/papers/Volume_3/4_April2014/V3N4-122.pdf.
3. Rhyne E. Aligning Interests: Addressing Management and Stakeholder Incentives During Microfinance Institution Transformations [Electronic resource] / E. Rhyne, I. W. Lieberman, B. Busch, S. Dolan. — Washington, DC : Calmeadow and The Center for Financial Inclusion / . — Available at : http://resources.centerforfinancialinclusion.org/publications/Aligning_I_240.asp.
4. Trigo L. J. Supervising & Regulating Microfinance in the Context of Financial Sector Liberalization: Lessons from Bolivia, Colombia and Mexico [Electronic resource] / L. J. Trigo, P. L. Devaney, E. Rhyne. — Washington, DC : ACCION International. — Available at : http://resources.centerforfinancialinclusion.org/micro_pubs_list.asp.
5. Weber R. Can Flexible Microfinance Loans Improve Credit Access for Farmers / R. Weber, O. Musshoff // Agricultural Finance Review. — 2013. — № 73 (2). — P. 255—271.
6. Wegner L. Microfinance: How bankers could buy back their soul [Electronic resource] / L. Wegner // Policy Insights. — 2013. — № 31. — Available at : <http://www.oecd.org/dev/38272013.pdf>.
7. Yuan Y. Farmers' Financial Choices and Informal Credit Markets in China / Y. Yuan, P. Gao // China Agricultural Economic Review. — 2012. — № 4 (2). — P. 216—232.
8. Варналій З. С. Мікрокредитування малого підприємництва / З. С. Варналій, С. Г. Дрига. — Ірпінь : НУДПСУ, 2008. — 144 с.
9. Вовчак О. Д. Банківське кредитування малого підприємництва в Україні : монографія / О. Д. Вовчак, П. М. Сенищ, О. І. Антонюк. — Київ : УБС НБУ, 2012. — 190 с.
10. Волга В. О. Міжнародні моделі та технології мікрофінансування малого і середнього бізнесу / В. О. Волга // Бізнес Інформ. — 2015. — № 3. — С. 209—216.
11. Воронцова А. С. Мікрофінансування як джерело фінансового забезпечення соціальних послуг [Електронний ресурс] / А. С. Воронцова, М. В. Сапожнікова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. — 2015. — Вип. 12. — С. 171—173. — (Серія : Економіка і менеджмент). — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_12_40.
12. Дрига С. Г. Мале підприємництво України: становлення, механізми управління та підтримки : монографія. — Київ : ДКС центр, 2009. — 362 с.
13. Сгоричева С. Кредитні послуги для малого бізнесу: світовий досвід та реалії України / С. Сгоричева // Вісник Тернопільської академії народного господарства. — 2005. — № 1—2. — С. 70 — 75.

14. Кизим А. А. Маркетинг и логистика в контексте развития предприятий малого бизнеса / А. А. Кизим, Т. Б. Филичкина // Наука и образование; хозяйство и экономика; предпринимательство; право и управление. — 2014. — № 1 (44). — С. 21—26.
15. Козоріз М. А. Механізм управління кредитним потенціалом регіону [Електронний ресурс] / М. А. Козоріз, І. С. Музика // Регіональна економіка. — 2012. — № 1. — С. 98—106. — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2012_1_13.
16. Леонов С. В. Мікрофінансування як кредитний інструмент стимулювання соціально-економічного розвитку / С. В. Леонов, М. В. Сапожнікова // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. — 2014. — № 4. — С. 187—191. — (Серія : Економічні науки). — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vcndtue_2014_4_29.
17. Яремченко Л. М. Концептуальні підходи до створення спеціалізованого державного мікрофінансового банку / Л. М. Яремченко // Актуальні проблеми економіки. — 2014. — № 2. — С. 387 — 394. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2014_2_48.
18. Майборода В. Роль банківського сектора Німеччини у сприянні розвитку малих та середніх підприємств / В. Майборода // Вісник НБУ. — 2003. — № 3. — С. 54—57.
19. Яворівський Г. Й. Малий і середній бізнес у пошуках місця в стратегії економічного зростання в Україні / Г. Й. Яворівський // Збірник матеріалів конференції «Проблеми розвитку малого бізнесу в Україні» / УПСК. — 2006. — С. 52 — 54.
20. Утамурадов А. Н. Финансовая поддержка малого бизнеса / А. Н. Утамурадов // Финансы и кредит. — 2011. — № 13 (349). — С. 41—46.
21. Китай утвердил 13-й пятилетний план экономического развития [Электронный ресурс] : // Сайт издания «Корреспондент.net». — Режим доступа : <https://korrespondent.net/business/economics/3646926-kytai-utverdyt-13-y-piatyiletnyi-plan-ekonomychesko-razvytiya>.
22. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22 березня 2012 р. № 4618 — 17 [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.

Стаття рекомендована до друку 03.12. 2018

© Коваленко М. М., Амосов О. Ю.,
Зайцев Ю. О., Накісько О. В.

References

1. Duflos, E., & Glisovic-Mézières, J. (n. d.). National Microfinance Strategies. CGAP Brief. Washington, DC: CGAP. Retrieved from http://www.cgap.org/gm/document1.9.4349/BR_National_Microfinance_Strategies.pdf.
2. Kumar, Das P. (2014). Microfinance — A Tool for Socio-Economic Development in Rural India. *International Journal of Emerging Research in Management & Technology*, 3, 4. Retrieved from http://www.ermt.net/docs/papers/Volume_3/4_April2014/V3N4-122.pdf.
3. Rhyne, E., Lieberman, I. W., Busch, B., & Dolan, S. Aligning Interests: Addressing Management and Stakeholder Incentives During Microfinance Institution Transformations. Washington, DC: Calmeadow and The Center for Financial Inclusion. Retrieved from http://resources.centerforfinancialinclusion.org/publications/Aligning_I_240.asp.
4. Trigo, L. J., Devaney, P. L., & Rhyne E. Supervising & Regulating Microfinance in the Context of Financial Sector Liberalization: Lessons from Bolivia, Colombia and Mexico. Washington, DC: ACCION International. Retrieved from http://resources.centerforfinancialinclusion.org/micro_pubs_list.asp.
5. Weber, R., & Musshoff, O. (2013). Can Flexible Microfinance Loans Improve Credit Access for Farmers. *Agricultural Finance Review*, 73 (2), 255—271.
6. Wegner, L. (2013). Microfinance: How bankers could buy back their soul / *Policy Insights*, 31. Retrieved from <http://www.oecd.org/dev/38272013.pdf>.
7. Yuan, Y., & Gao, P. (2012). Farmers' Financial Choices and Informal Credit Markets in China. *China Agricultural Economic Review*, 4 (2), 216—232.
8. Varnalii, Z. S., & Dryha, S. H. (2008). Mikrokredytuvannya maloho pidpriemnytstva [Microcrediting for Small Business]. Irpin: NUDPSU [in Ukrainian].
9. Vovchak, O. D., Senyshch, P. M., & Antoniuk, O. I. (2012). Bankivske kredytuvannya maloho pidpriemnytstva v Ukraini [Banking lending to small entrepreneurship in Ukraine]. Kyiv: UBS NBU [in Ukrainian].
10. Volha, V. O. (2015). Mizhnarodni modeli ta tekhnologii mikrofinansuvannya maloho i srednioho biznesu [International models and technologies of microfinancing of small and average business]. *Biznes Inform — Business Inform*, 3, 209—216 [in Ukrainian].
11. Vorontsova, A. S., & Sapozhnikova, M. V. (2015). Mikrofinansuvannya yak dzherelo finansovoho zabezpechennia sotsialnykh posluh [Microfinancing as a source of financial support for social services]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu — Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*, 12, 171—173. Ser.: Ekonomika i menedzhment. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_12_40 [in Ukrainian].
12. Dryha, S. H. (2009). *Male pidpriemnytstvo Ukrainy: stanovlennia, mekhanizmy upravlinnia ta pidtrymky [Small business of Ukraine: formation, management and support mechanisms]*. Kyiv: DKS tsentr [in Ukrainian].
13. Yehorycheva, S. (2005). Kredytne posluhy dlia maloho biznesu: svitovyi dosvid ta realii Ukrainy [Credit services for small businesses: world experience and realities of Ukraine]. *Visnyk Ternopil'skoi akademii narodnoho hospodarstva — Herald of the Ternopil Academy of National Economy*, 1—2, 70—75 [in Ukrainian].
14. Kizim, A. A., & Filichkina, T. B. (2014). Marketing i logistika v kontekste razvitiya predpriyatii malogo biznesa [Marketing and logistics in the context of the development of small business enterprises]. *Nauka i obrazovaniye; khozyaystvo i ekonomika; predprinimatelstvo; pravo i upravlenie — Science and education; economy and economy; entrepreneurship; right and management*, 1 (44), 21—26 [in Russian].
15. Kozoriz, M. A., & Muzyka, I. S. (2012). Mekhanizm upravlinnia kredytnym potentsialom rehionu [Mechanism of credit potential management in the region]. *Rehionalna ekonomika — Regional economics*, 1, 98—106. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2012_1_13 [in Ukrainian].

16. Lieonov, S. V., & Sapozhnikova, M. V. (2014). Mikrofinansuvannia yak kredytnyi instrument stymuliuвання sotsialno-ekonomichnoho rozvytku [Microfinance as a loan instrument for stimulating socio-economic development]. *Visnyk Chernihivskoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu — Bulletin of the Chernihiv State Technological University*, 4, 187—191. Ser.: Ekonomichni nauky. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vcndtue_2014_4_29 [in Ukrainian].
17. Yaremchenko, L. M. (2014). Kontseptualni pidkhody do stvorennia spetsializovanoho derzhavnogo mikrofinansovoho banku [Conceptual approaches to the creation of a specialized state microfinance bank]. *Aktualni problemy ekonomiky — Current problems of the economy*, 2, 387—394. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2014_2_48 [in Ukrainian].
18. Maiboroda, V. (2003). Rol bankivskoho sektora Nimechchyny u sprianni rozvytku malykh ta serednikh pidpriemstv [The role of the german banking sector in promoting the development of small and medium-sized enterprises]. *Visnyk NBU — Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 3, 54—57 [in Ukrainian].
19. Yavorivskiy, H. Yo. (2006). Malyi i serednii biznes u poshukakh mistsia v stratehii ekonomichnoho zrostantia v Ukraini [Small and Medium-Sized Business in Search of a Place in the Strategy of Economic Growth in Ukraine]. *Zbirnyk materialiv konferentsii «Problemy rozvytku maloho biznesu v Ukraini» — Compilation of the materials of the conference "Problems of Small Business Development in Ukraine*, 52—57. UPSK [in Ukrainian].
20. Utamuradov, A. N. (2011). Finansovaya podderzhka malogo biznesa [Financial Support for Small Business]. *Finansy i kredit — Finances and Credit*, 13 (349), 41—46 [in Russian].
21. CorrespondentT.net website. (n. d.). *Kitay utverdyl 13-y pyatiletniy plan ekonomicheskogo razvitiya: [China approved the 13th five-year plan for economic development]*. Retrieved from <https://korrespondent.net/business/economics/3646926-kytai-utverdyl-13-y-pyatiletniy-plan-ekonomicheskogo-razvitiya> [in Russian].
22. Verkhovna Rada Ukrainy. (2012). *Zakon Ukrainy «Pro posvytok ta derzhavnu pidtrymku maloho i serednioho pidpriemnytstva v Ukraini» vid 22 bereznia 2012 r. № 4618-17 [The Law of Ukraine «On Development and State Support to Small and Medium Enterprises in Ukraine» dated March 22, 2012 № 4618-17]*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4618> — 17 [in Ukrainian].

The article is recommended for printing 03.12.2018

© Kovalenko M. M., Amosov O. Y.,
Zaitsev Y.O., Nakisko O.V.